

kora v spalnico. Nočno kaljenje miru je slišal v bližini stanujoči g. ravnatelj ki je še čital pri mizi. Vzel je petrolejko in stopil pogledat, kaj zlomka je tako počilo ter zaropotalo v trdi noči. Ko je korecal po ozkem hodniku z gorečo lampo v roki, ni gledal pod noge, ampak le naprej. Zadel je z nogami ob pručico, padel, ubil z mogočnim treskom svetiljko in se potolkel do krvi po nosu in rokah. Si lahk predstavlja, da ga je kuhala še drugo jutro upravičena jeza nad onim, ki je povzročil ropot in še njegovo nezgodo. Na odgovor in pojasnilo o nočnih dogodkih je začel klicati drugo jutro tovariše iz

vseh letnikov. Nobeden od pozvanih ni znal razložiti zagonetke, a se je moral zavezati s častno besedo, da govori istino in ne prikriva. Vsi so romali na zaslisanje, le naš tri je izpustil, ki smo stanovali v sobi tik njegove. Prepričan je bil, da med sosedi ni krivca, a se je motil gospod! Sam se nisem javil, ker tega nisem bil dolžan. Ravnatelj se je pomiril, ker to je le doznal pri preiskavi, da zanj usodepolna past ni bila nastavljena, ampak drugim ponočnjakom. Dober teden mi je uhajal smeh, ko mi je ušel pri obedu ali večerji pogled na ravnateljev opraskani nos.

ce nad prebivalci svojih vasi. Ti so jim morali dajati v grad od vsake zaklane svinje glavo, od vola jezika. Po tri dni v tednu so delali za graščaka, ali ne zastoj, ampak proti določenemu plačilu v gotovini. Od pridelanega olja je dobival graščak desetino, enkrat na leto so mu spravljali podložni kmetje seno. Drugače pa so bili kmetje prostejši od našega tedanjega kmeta-tlačana. Izbirali so si svojega vojaškega vodjo, sodnika in upravitelja šole. Poljskih pridelkov so si smeli pridržati kolikor jim je bilo treba za lastno uporabo, šele prebitek so morali spraviti na trg. Pridelano vino pa je bilo izključno njihova last. Ob turški meji so smeli po prosti volji sekati les in ga izvažati v Benetke. Orožje in poljedelsko orodje jim ni smel nobeden upnik zapleniti ali odvzeti.

Tako se je razvil tu kmečki stan čisto posebne vrste, ponosen na svojo rodno grudo in tesno se združujoč s svojimi sosedi v isti naselbini v veselju in žalosti. Ko so se iznebili še graščakovih spon, so mogli misliti na razvoj svoje domovine. Današnje prebivalstvo se peča iz večine z vinogradništvom in ribolovom. Napram tujcem so prijazni in postrežljivi, zato je tu tujcev leto za letom več.

Izkupil jo je.

V starih časih, ko je edino plemenitaš kaj veljal, so drugi ljudje morali od njih mnogo kaj pretrpeti.

Pripovedujejo, da je nekoč stopil plemenitaš v brivnico. Poklical je mojstra ter rekel: »Obrij me, ali glej, da me ne urežeš. Če me ne raniš, dobiš za svoje delo dva zlatnika. Če me pa le najmanj z nožem opraskaš, te na mah ustrelim.« Pri tem je položil na mizo pred se dva zlatnika in nabit samokres. Brivec je videl, da je zadeva resna, in je odskočil ter poslal svojega pomočnika. Tudi temu drugi pogoj ni bil všeč in odkuril jo je kaj hitro. Plemenitašu je poslal vajenca. Ta si je stvar premislil in je polagoma pritrdil. »Glej, da se ne varaš«, je rekel plemenitaš, »ne poznam šale in nimam usmiljenja!« Vajenec je namilil gospoda, nastavil nož in začel svoje delo. Hrabro je sukal rezilo po gospodovem obrazu in posrečilo se mu je, da je spravil brado z lica, ne da bi bil plemenitaša količkaj ranil.

Ko je s poklonom odstopil, se je gospod ogledal v zrcalu in je videl, da je bilo vse v redu. Dal je fantu zlatnika in ga je vprašal: »Kako si se ti upal na to nevarno delo, kajti vedi, da te ne bi bil pustil živega, če bi me bil le malce urezal.«

ZA NAŠO DECO

Kaštela v Dalmaciji.

Ko se veziš z vlakom na progi Zagreb—Ogulin—Krnj—Perkovič—Split proti Splitu, se ti odpre kmalu za postajo Labin iz železniškega voza diven pogled na morje in na zeleno obalo ob njem. Ta obala nosi ime Kaštela in spada med najimpozantnejše prirodne krasote naše države. Pogled na karto, ki jo uporabljate v šoli za zemljepisni pouk. Tam najdeš od Trogira do Splita raztezajočo se kaštelansko obalo na severni strani morskega zaliva, katerega napira na jugu dolgi otok Čiovo.

Kaštela je bila znamenita že v stari dobi. Že tedaj so omenjali razni pisci njeno prirodno lepoto. Bivša Avstrija za Dalmacijo ni dosti skrbel, šele po ujedinenju se je pričel razvoj Dalmacije in s tem tudi razvoj Kaštele. Danes se zanima za Kaštelo zlasti mnogo tujcev, ker je podnebje ugodno, krajina prijazna in ker so ugodne morske kopeli. Tudi za deco postaja Kaštela pomembna in zato vam o njej pišem. V poletnem času je ob vsej obali zasedel vsak kotiček. Kar mrgoli otrok, ki se tod solnčijo in kopljejo. Na desetine raznih počitniških kolonij deluje na tem krasnem zemeljskem prostoru. Tudi iz Mariborske oblasti zahaja sem že par let počitniška kolonija Pomladka Rdečega križa z Maribora, katera dovede s seboj i precej izvenmariborskih otrok.

Ko si deca tu ogleda kraje in prebivalce, začne kmalu popraševati po zgodovini Kaštele.

Kar se jim pripoveduje, bo zanimalo tudi druge otroke, zato postavim to gradivo tu sem.

Na obali so nastale že jako zgodaj kmečke naselbine, ker je zemlja praj rodovitna. Dokler niso Turki raztežali svojih grabežljivih rok po teh krajih, so živeli ljudje v sreči, miru in blagostanju. Sicer so bili podložni razni plemenitaški gospodi, ali to stanje ni bilo tako hudo kot tlačanstvo pri našem slovenskem kmetu. Turški vpadi so pa prinesli prebivalcem mnogo gorja. Ob takih težkih časih so se zatekali v samostan Sv. Peter, ki pa je kmalu postal premajhen. Potreba po varnih zakloniščih je postala čimdalje večja ter je napolnila plemenitaše, ki so gospodarili zemlji in ljudstvu, da zaprosijo na pristojnem mestu dovoljenja za ustanovitev utrjenih gradov. Tekom časa je nastalo tako ob obali deset gradov, ostalo jih je pa pozneje le še sedem (sette castelli = sedem kaštelov ali gradov). V bližini teh sedem gradov so se potem polagoma naselili kmetje, dotlej bivajoči ob gorskem obronku severno od obale, in so se mogli vanje zateči, ko je grozila turška nevarnost.

Najbolje je ohranjen grad Vitturi v sredini Kaštele, po katerem je dobila naselbina ime Kaštel Vitturi ali po domače Kaštel Lukšič, katero zadnje ime je sedaj edino veljavno. Grad so postavili leta 1487. Stroške za grad sam je nosila plemenitaška rodbina Vitturi, za obzidje pa je prispevalo tudi prebivalstvo, ker je bilo to njemu v prid.

V začetku je bil grad ves obdan od morja ter se je prišlo vanj čez dvigljiv most, kateri je dvignjen lahko zakril in uspešno branil grajska vrata. Sedaj obliva morje grad samo še na južni strani, ostalo ozemlje je izsušeno in izpremenjeno v suha tla.

Kaštelanski graščaki so imeli gotove pravi-

»Konstanca — !« je nehote ušlo markizi. Nevoljno in očitajoče je pogledala hčerko.

Celo mož v sivi suknji je bil v zadregi. Dekle je pohitelo k njemu, ga prišlo za roko in ga vleklo k vratom.

»Gospod,« je prosila in pod čarom njene ljubkosti in mičnosti se je začel topiti led okoli trdega detektivovega srca, »gospod, vam zaupam —! Ne vem, ali ste oženjen ali ne, čutim pa, da ste zanesljivejši ko vaš narednik.

Prosím vas, pojdite! Če je že treba, da možki pregleda moje — moje reči, potem bom lažje prenašala, če to storite vi —.«

»Gospodična —!« je ugovarjal mož v sivi suknji in se skušal oprostiti njene roke. »Jaz —.«

»Oh — saj mi ne bodete odrekli!« je prosila z nežnim očitanjem.

Tesno ob njem je stala, njen rahli parfum je omamljal njegove sicer hladne in trezne možgane, in — kdo bi se mogel ustavljati tem velikim, vlažnim, sijajnim in prosečim sinjim očem? Končno, — saj ni zahtevala nič nemogočega. Le to, da bi bil on sam opravil preiskavo, ki bi je narednik morebiti ne opravil s potrebno taktčnostjo in obzirnostjo.

Še vedno ga je držala za roko, še vedno so

prosile njene oči. Ni se mogel več ustavljati. Bolj s prisiljeno ko z resnično hladnostjo je dejal: »Gospodična, na razpolago sem vam!«

Kričnila je od veselja in odšla sta iz sobe.

Markizi se je zdelo, da je sanjala. —

Hčerka markize Plélan se je nališpala, je izizigravala vse čase svoje lepote in mičnosti samo da bi ugajala plebejskemu, odurnemu vohunu. — Ni mogla verjeti, da bi bilo res.

Sluga je prinesel luč. Markiza ni rekla besedice, v neprijetne misli zatopljena je tiho sedela v naslonjaču. Čuden nemir se je je loteval, v obrazu ji je bilo brati globoko nezadovoljstvo in parkrat si je pritisnila robc na usta, kot bi hotela zadušiti krik.

Mir je legel na hišo. Na hodnikih in po stopnicah so zamrli koraki policistov, ki so odšli v pritličje in v stanovanja služinčadi. Še vedno je nema sedela markiza, čakala, razmišljala in poslušala. Ali res hoče njena, — njena hči izvesti uredni, nevarni načrt, da bi zanorila odurnega vohuna in —

Tedaj ji je udaril na uho glas, znan, domač in pomirljiv sicer, ki pa jo je sunkoma dvignil, da je vstala in se jezno vzravnala. Kolena so se ji šibila, komaj se je držala po koncu.

»Hmeljarstvo nese, kmetjari in imelji prodaj. Kupite zalo knjigo HMEljARSTVO! Stane Din 50, vezana Din 60. Dobl se v Cirilovi tiskarni v Mariboru.

»O«, je menil vajenec, »na to sem bil privravljen. Če bi bila pritekla le kapljica krvi, bi vam bil odrezal vrat prej, preden bi bili mogli seči po samokresu.«

Gospod je prebledel. Videl je šele sedaj, v kakšni nevarnosti je bil. Kar zona ga je oblivala. Dal je vajencu še dva zlatnika, pri sebi pa je sklenil, da se ne bo nikoli več dal briti pod takimi pogoji.

*

RESITEV NALOG ZA PREMIŠLJEVANJE.

1. Tovarnar je zaposlil 58 delavcev (8x7) in 44 delavk (4x11).
2. Pastir je gnal na pašo 3 krave, ki so hodile druga za drugo.
3. Oče je dal vsakemu dečku po 5 Din.
4. Razdelitev, kakršno je predlagal drugi deček, ne bi bila pravična. Prvi deček si je pridržal, da so imeli vsi trije enako množino čokolade, 2²/₃ kosov in je dal tretjemu 2²/₃ kosov, drugi si je pridržal istotako 2²/₃ kosov in je dal tretjemu 1/3 kosa. Tako je imel vsak 2²/₃ kosov in vsi vkup 8 kosov. Ker je prvi oddal 2²/₃ ali 1/7 kosov, drugi pa samo 1/3, zato mora dobiti prvi 7 Din, drugi 1 Din.

Naloge.

40	45	50	55	60
65	70	75	80	85
90	95	100	105	110
115	120	125	130	135
140	145	150	155	160

Številke je treba urediti tako, da iznaša vsota v vodoravnih in navpičnih vrstah ter v obeh diagonalah število 500.

2. Krogla iz plute ima polmer 2 m. Povej brž, ne da bi prej računal, koliko bi mogla tehtati!
3. Misli si, da je vodna cev dobila majhno razpoko, skozi katero izstopi vsako sekundo ena kapljica vode. Če tehta 20 kapljic okroglo 1 g, koliko časa je treba, da izteče 1 m³ vode?
4. Kaj boš laže dvignil, ali 30 kg železa, ali 30 kg slame?

SMEŠNICE.

Brdanov Jože hoče prvi potovati z železnico. Pristopi k železniški blagajni in vpraša, koliko stane vozni listek do sosedne vasi. »12 dinarjev«, je bil odgovor. »To je preveč«, meni Jože, »8 pa dam, več ne.« »Tu ni mešetarenja«, zavrne uradnik in zapre okence. Jože se je napotil rajši peš v vas. Ko tako stopa nekaj časa, privozi mimo njega vlak in, ker vozi čez cesto, zažvižga. Tedaj se obrne Jože proti njemu in kriči: »Ahi, sedaj pa me klič. Nič ne bo. Zda se ne vozim niti za 5 dinarjev.«

Tone bi rad šel v cirkus. Čita pri vhođu cene prostorov in pride do zadnje vrste, kjer stoji: »Spored zastonj«. Ko ga potem blagajničar vpraša, na kateri prostor hoče, pove: »Na spored!«

Gledališka predstava je. Jože je tam s svojo Katro. Na odru se vidi pretep v kmečki gostilni. Tedaj potegne Jože Katro proti izhodu, rekoč: »Kar pojdiva. Tukaj se tepo, ne bil bi rad za pričo pri sodnji.«

Po vasi pride cirkuška družba s slonom. Mihec prihiti ves zasopel domov. »Oče, pojdite na vas. Tam imajo velikansko žival, ki nosi rep na glavi.«

ZAHVALA.

Podpisana se zahvaliva tem potom

»LJUDSKI SAMOPOMOČI«
V MARIBORU

za takoj izplačano podporo o pripadajoči izmeri po smrti najinega očeta g. Franca Stuhca in priporočava to prekristno društvo vsakomur najbolje. Gaberc pri Sv. Jurju ob Ščavnici, 2. avg. 1929. 949

Franc in Terezija Kolbi.

VABILO

na

redni občni zbor
POSJOJLNIC V KRIŽEVCIH r. z. z. n. z.

ki se vrši dne 25. avgusta 1929 ob 3. uri popoldne v Posojilničnih prostorih.

Dnevni red:

1. Čitanje in odobrenje zapisnika zadnjega občnega zbora.
2. Poročilo načelstva in nadzorstva.
3. Odobritev računskega zaključka za l. 1928.
4. Čitanje revizijskega poročila.
5. Volitev načelstva.
6. Volitev nadzorstva.
7. Slučajnosti.

Ako ob določeni uri ne boče zadostno število navzočih udov, se boče eno uro pozneje sklepalo pri vsakem številu navzočih.

929 Odbor.

V »Majih oznanilih« stane vsaka beseda Din 1.20. Najmanjša cena za oglas je 8 Din. Manjši zneski se lahko vplačajo tudi v znanjih.

Mala oznanila

Upraviteljevo odgovarja na vsa vprašanja samo takrat, ako je pri loženi znamki vs. 20 Din. Zastonj govori. UPRAVNIŠTVO

Marelce kupuje Podravska industrija sadnih izdelkov. Maribor, Trubarjeva 9. 895

Za obiranje hmelja se rabi 80 oseb, koji obraci so voljni, se prosí, da se takoj pismeno javijo. Polovična vožnja in dober zaslužek osiguran. Naslov: Ivan Ravnjak, posestnik, Ruše pri Mariboru. 938

Učenec, pošten, močan, zdrav, dober računar, se sprejme v trgovino mešanega blaga L. Šešerko, Planina. 907

Sprejme se črevljarski vajenec. Več pove uprava lista. 943

Viničar, delovodja (majer) se sprejme pri I. Poseh, Maribor, Koroška cesta 20. 909

Viničarja sprejme s 1. novembrom 1929 stolna nadarbina Krčevina št. 28, s 4 močmi.

Sprejemem takoj mlinarskega pomočnika, pridnega, zanesljivega, sposobnega za sortiranje mlevskih izdelkov. Starost 25 do 35 let in enega hlapca h konjem. Mesečna plača po dogovoru. Anton Polanc, valjni mlin, Rače pri Zidanem mostu. 940

Kuharica ob enem za vsa hišna dela se sprejme pri Vinko Petek, trgovina in gostilna pri Veliki Nedelji. 913

Družinska hiša z velikim vrtom, 20 mladimi sadnimi drevesi, pri cesti, 5 minut od postaje Orehova vas, Slivnica, se proda. Naslov v upravi lista. 948

Prodajmo lepo posestvo oddaljeno četrt ure od postaje Smarje pri Jelšah, obstoječe iz hiše s štirimi sobami, dveh kletí, gospodarskega poslopja, njive, travniki obsajeni z 250 sadnimi drevesi in dveh gozdov mešanega lesa. Posstvo meri čez 60.200 m². Kupcu je na razpolago tudi ves inventar. Pojasnila daje Slavko Lamprecht, Beograd, Hercog Stepana ul. 4. 918

Prodajmo lepo malo posestvo ob prometni cesti, 5 minut od mesta, 10 minut od koločvara, obstoječe iz hiše in gospodarskega poslopja. Naslov v upravi Slov. Gospodarja pod števil. 915. 915

»Moj Bog!« je šepetala. »Tega ne —! Na, to ne sme biti —!«

Konstanca je igrala na klavirju in pela poleg domačo zaljubljeno pesmico.

Markiza Plélan je obstala kakor iz kamna izsekana, njen obraz je bil bleđ. Počasi se je obrnila k vratom, stopila iz sobe in po hodniku

Hčerkiní prostori so bili v drugem nadstropju tesno ob stopnicah. Prijemala se je za ograjo, da ni padla. Ledena groza jo je grabila za srce, druga se ni zavedala ko divje želje, da poseže vmes, da onemogoči drzne namere, ki si jih je zamislila hčerka v svoji mladi, nagli glavi.

Vrata v hčerkinó sobo so bila odprta. Konstanca je sedela pri klavirju, igrala in pela. Od stropa je visela luč, odsevala v njenih zlatih lasih in očrtavala nežni, fini profil njenega lica na temnem ozadju. Poleg pa je stal tajni zaupnik notranjega ministra, neizprosni sovražnik vseh, ki so se vezali z Burboni. Gledala ga je, ko je igrala in pela, in njen obraz je žarel v čudnem, nerazumljivem sijaju. Detektiveve običajno hladne in brezbarvne oči pa so se bleščale v neprikritem občudovanju. Na mizi je ležala pločevinasta škatlica odprta. Par papirjev je še bilo v njej, druge je držal detektiv v rokah.

Markizi so se zamajala tla. Neznana groza ji je šinila v noge, niti koraka ni mogla storiti, omahnila je, slabotno je kriknila in padla.

Klavir je utihnil. Konstanca je planila k materi. Prestrašena je viknila, ko je zagledala mater na tleh, skočila k njej in ji pomagala na noge.

Tudi mož v sivi suknji je naredil par korakov kot da bi hotel pomagati, pa je obstal v zadregi, gledal mater in hčer in ni vedel, kaj bi storil. Končno je le pristopil in pomagal Konstanci spraviti mater v sobo. Hvaležno ga je pogledala.

»Mati se je preveč utrudila,« je dejala nežno. »Mnogo razburjenja je danes že doživela.«

Njen rahli očitek in pogled, ki ga je zadel iz globin njenih sinjih oči, sta ga še huje zmedla. Jecljaje se je nekaj opravičeval, zdelo se mu je, da je brezsrčen sirovež.

»Nisem vas hotela žaliti,« je dejala nežno. »Tako prijazni ste bili, tako obzirni —! Jaz —.«

Zaihtela je. Globoko ginjen jo je prijel za roko in jo poljubil. Nato je naglo pobral papirje, ki so bili še v škatli, jih vtaknil v žep in odšel.

Zunaj je bilo slišati njegov glas, dajal je povelja policistom. Potem so zatoptala kopita in odšli so.

SOCIJALNO VPRAŠANJE

spoznavaj in pomagaj rešiti! Zato si kupi dr. Je-
rajevo knjigo: »Socialno vprašanje« za Din 28.—
v Tiskarni sv. Cirila v Mariboru.